

Biskopens time på prestekonvent 2019

Solborg folkehøgskole

11.-12. juni

Kvess hjarta! står det i ei bok jeg har hatt godt av dette året. Kanskje det er flere enn meg som kan kjenne seg mentalt «inkonsistent». Dere kan være skjerpa og 100% tilstede, eller dere kan kjenne dere igjen i barneTV-figuren Lærer Flukt (seint 70t) som alltid ser noe utenfor klasseromvinduet som setter fantasien i sving og får ham til å drømme seg bort. Kvess hjarta!

Dette er siste time på to døgn, mette på inntrykk og mat. Kan vi likevel være her og nå med skjerpa hjerter og fleksible tanker?

La oss be: Jesus Kristus! Du er i din himmel bak tid og rom, og likevel så nær oss at du kan høre oss når vi taler til deg. Send oss din Ånd med liv og kraft, så vi får åpnet våre øyne og får sprenget våre snevre grenser. Gi oss glede og frimodighet til å vitne for alle folk på jorden om din seier og livet i deg, inntil du selv kommer, synlig for alle for å overgi Riket og Makten til din Gud og Far. For riket tilhører ham fra evighet til evighet. Amen

[\(Bilde av hele strategien\)](#)

Stavanger bispedømme har en drøm av et strategidokument. Bygd over kjerneordene i den nasjonale visjonen, og gjort lettere tilgjengelig gjennom bevisst bruk av verb. Dette dokumentet skal være disposisjon for det jeg vil si. Dere har kanskje fått strategidokumentet allerede? [Det ligger på hjemmesida.](#) Jeg går ikke inn på hvert ord eller punkt, men forholder meg til de fem delene, som om det var troens fem parter, tre pluss to.

[\(Bilde av første kolonne\)](#)

For å bidra til mer himmel på jord vil vi være

En kirke som tror

Vi vil inspirere til å søke kilder til tro ved å

- Snakke sant om livet og forkynne at Jesus lever
- La bibelen bli brukt aktivt
- Invitere til gudstjenester, dåp og hellige handlinger som åpner for erfaringer av Guds nærvær
- Møte åndelig lengsel ved å skape rom for bønn, refleksjon, stillhet og estetikk

Selvfølgelig vil vi tro. Det er nødvendig å si det selvfølgelig, og jobbe oss bak ordene. For hva er tro? Vi har hatt trosopplæringens gudstjenester i fokus.

Hvordan tør vi kalle det opplæring til tro? Er ikke troen alltid en gave og bare

det? «Gud gir, vi deler» skal være mottoet som holder oss fast i dette med gaven. Døpt til å tilhøre Jesus og tro på ham, tilhøre og tro henger nøye sammen. Se for deg siste person som du fikk døpe. Se for deg livsveien videre for denne personen. Tror du at tilhørigheten holder? Hvordan skal denne personen bli glad i Jesus? Hva må til for at vedkommende med selvfølgelighet kan si: «Jeg er kristen?» Kjære prester: Ikke underkommunisér tro som tilhørighet.

Ei kirke som tror regner med Gud og snakker sant om livet. Sannheten om oss som tror er at vi er fryktelig like den verden vi lever i. Hytter og reiser tar oss ut av menigheten når vi skulle vært samlet. Hvordan gjør vi når vi tror? Det å ha muslimske naboer har aktualisert hva som skal være kjennetegn på oss kristne. Hvis søndagsfeiringen ikke viser igjen i gatene og bygdene har vi mistet noe vesentlig. Hvordan skal vi snakke om dette uten å bli moralister?

Ei kirke som tror er ei kirke som ber. I England har erkebiskop Justin Welby startet en aksjon eller kampanje som henter fram bønner fra Fadervår: Thy Kingdom Come. De ti dagene mellom Kristi Himmelfart og Pinse sendes det ut i all slags kanaler, til enkeltpersoner og menigheter små påminnelser om at bønn handler om livet. Denne er fra dag fem:

[Filmsnutt / så tilbake til bilde av strategi første kolonne:](#)

Day 5: #Offer -"When we pray, we are offering up our broken world for God to fix."

På Utstein Pilegrimsgard prøver ansatte og frivillige å nå ut til folk som lengter etter mer himmel på jorden. Vakker natur og nærhet til klosteret gjør at de kan bruke begrepet Thin Places. Det sier noe om at historiens lange linjer og det åndelige livets tilknytningen til naturen åpner veier til tro. Sannsynligvis har vi bare sett begynnelsen på en pilegrimsinteresse som knytter tro og enklere livsstil sammen på en meningsfull måte.

Spørreundersøkelser om tro gir svar som må tolkes. Tror du på Gud? Hvilken Gud, i tilfelle? Ei kirke som tror vil alltid prøve å komme bak de enkle svarene for å få et så helt bilde som mulig. Kan vi våge å si som Matteus at det er noen av oss som tviler? Et verk fra 1300t borer djupt i det som handler om å erkjenne eller erfare Gud, og ender med tittelen The Cloud of Unknowing. For noen er det befriende, andre blir skremt og forvirret. Alle kan vi ha som holdepunkt for troen at ingen har sett Gud, men Jesus har vist oss hvem Gud er. Nærmere et sant gudsbilde kommer vi ikke, enn de fortellingene vi har om Jesus.

Søndag etter påske hadde tvileren Tomas en hovedrolle i gudstjenesten. Tidligere fengselsprest Arild Markussen holdt en engasjert, varm og tankevekkende preken i Årdal kirke. Han utfordret tvilere til å undersøke mer ærlig og oppriktig, heller enn å smykke seg med en tvil som kanskje bunner i latskap. Ei kirke som tror tar også tvilerne på alvor og tør å utfordre dem.

Gustaf Wingren har med få ord beskrevet forskjellen mellom en frikirkelig, (hos oss kanskje en organisasjonskristen?), og en folkekirkelig ekklesiologi. I frikirkene er det mye fokus på å være et fellesskap av mennesker som har tatt imot nåden, også for å utruste til å gå ut. I folkekirker er hovedvekten mer på den tilbudte nåden gjennom ord og sakrament, for at flere skal oppleve at de har et hjem i Guds kirke på jord. Jeg ønsker meg visst et både-og, som en slags Ole-Brum-løsning, både mottatt nåde og tilbudt nåde.

(Bilde av andre kolonne)

For å bidra til mer himmel på jord vil vi være

En kirke som bryr seg

- Vi vil se, engasjere oss og vise omsorg ved å
- Være tilstede for mennesker i krevende livssituasjoner og for dem som opplever utenforskap
- Være tilstede lokalt bl.a. gjennom samarbeid med organisasjoner og det offentlige
- Skape endring i møte med klimatrusselen
- Tilby flere møteplasser for ungdom og voksne

Sunniva Gylver har gjort kirke til et verb: å kirke. Det er det vi gjør når vi bryr oss. Menighetsutvikling analyserer samfunnet vi bor i, vi trenger kunnskap om antall barnehager, medlemmer i bydelsutvalg, inntekter av jordbruk og fiske, sykehjems plasser. Vi bryr oss ikke overfladisk, gjør vi vel?

Kirka blir tydelig gjennom folk, enkeltpersoner og grupper. Alle vi møter får en oppfatning av hvordan kirka er gjennom de møtepunktene vi har. Fra graveren som slår av en drøs med de som kommer for å skifte ut blomstene og tørke fugleskitt av steinen, til presten som leverer en preken som berører.

Evangeliet i handling er den delen av kirkas liv som er vanskeligst å sette ned i et plandokument, fordi det gjennomsyrrer alt. Likevel får vi nå en revidert nasjonal plan for diakoni. For at vi ikke skal være så avhengige av ildsjelene at vi glemmer besøkstjenesten, forvalteransvaret, kampen for rettferdighet og alt vi faktisk kan gjøre for å ta vare på miljøet. Sa ikke Mesteren vår noe om å elske sin biosfære som seg selv? Mye tyder i hvert fall på at han var mindre interessert i meninger og læresetninger enn i mennesker. Matteus 25 er og skal være urovekkende: Vår relasjon til Jesus framgår av omsorgen for vår neste, i fengsel, fare, nakenhet, sult og fattigdom. Den katolske presten Jean Vanier døde i mai. Han skrev: «Dersom vi er kalt til å vandre med de fattige, vil Jesus alltid være der og si til oss: «Frykt ikke, jeg er med dere.»»

Følg med på bruken av de friske diakonale midlene som kom over statsbudsjettet. I Strand blir de f.eks. omsatt til ungdomsdiakoni knyttet opp mot den videregående skolen.

Det alvorligste symptomet på at samfunnet vårt ikke er i balanse er kanskje alle meldingene om ensomhet. Kan vi flytte fokus fra utvalg og aktiviteter og heller få flere gjestfrie hjem? Når menigheter får til å opprette husfelleskap eller cellegrupper eller bibelgrupper som er åpne for nye, og kan deles opp på nye måter, kan de demme opp for «et mangfold av synder», akkurat som skriften sier om kjærligheten.

Vi trenger å gjenreise verdien av de gode gjerningene som hører til et alminnelig liv. Kirken har en sosial kapital som samfunnet trenger. De døptes liv, folkekirkens medlemmers liv, utfolder seg først og fremst i husholdningene, i arbeidslivet og i fritiden. Prester har et hovedansvar for å holde dette fram i forkynnelse og undervisning.

Et kjennetegn på kirka er at den utestengte har fortrinnsrett til Guds nåde, slik Jesus alltid var i selskap med de utstøtte. Samfunnet drives av en ukristelig «gjerningsrettferdighet», «fordi du fortjener det!» Kirka skal være motkultur til dette. Vi trenger samværsformer som aksepterer folk slik vi er. Blå Kors har tatt initiativ til et samarbeid mellom alle organisasjoner som driver diakonal praksis i rusfeltet. Det kan det komme noe godt ut av.

Begrepet frivillighet rommer et hav av ulike oppgaver til beste for medmennesker, og til glede for de som velger å bidra. Men de gode gjerningenes evangelium i hverdagslivet, «kallet», må forkynnes på en måte som gjør det mulig å overleve travelhet og tidsklemme. Gustav Wingren skrev allerede på 1960t: «Man orkar bare inte med att stå i för många kallelser på en gång». Det er også et evangelisk anliggende å ikke slite ut frivillige.

(Tredje kolonne)

For å bidra til mer himmel på jord vil vi være

En kirke som åpner

Vi vil være en kirke med rom for alle ved å

- Åpne kirken
- Styrke medlemmenes tilknytning til kirken
- Satse på kirkelig kulturvirksomhet
- Styrke kirkens nærvær i sosiale medier og i det offentlige rommet

I avtalen om skillet mellom stat og kirke kom ordet Folkekirke inn i grunnloven. «Den norske kirke forbliver en landsdekkende folkekirke». Jeg håper det er et

profetisk frampek. Mye står på spill. Her er presteskapet i Stavanger samlet. Jeg vet ikke hvor mye dere jobbet med ekklesiologien da dere studerte, eller retttere sagt når dere studerer, som vi jo gjør hele livet. Dere er de beste teologene menigheten har. Hva sier dere om kirka og hvordan vi som lutherske kristne ser på kirka? Hva betyr ordet Folkekirke? «Alle, alle vil vi ha med.» Kan vi legge til side noe av det som skaper skiller og samles om å få med oss alle?

Vi er ei kirke i endring. Organiseringen blir vel neppe perfekt på denne sida av paradiset, men vi må tenke over hva det betyr at vi er folkekirke. Kan det ha mer med folkelighet å gjøre enn med medlemstall?

Silje Kvamme Bjørndal, nå leder av KRIK, har skrevet en spennende avhandling om «Third-article-theology». Vi har nettopp feiret pinse. I undervisning for konfirmanter har jeg sagt at kirka er Helligåndens kropp i verden, og at de er en del av denne kroppen.

Bjørndal spisser ekklesiologien og pneumatologien inn mot det samfunnet som vi kaller sekularisert. Hun beskriver tro i møte med et samfunn som oppfører seg som om religion er avskaffet.

(I parentes bemerket: Vi kan og bør diskutere om det er sekularisering eller materialisme som er den sterkeste driveren i et sekulært samfunn. Mye tyder på at folk vil tro på noe uansett, og i stedet for en hverdag uten himmel, har mange valgt «refortryllesens» vei, noe som gir et marked for nye religiøse praksiser og religionssubstitutter, alt fra reiser til relasjoner.)

Bjørndal har en kreativ tilnærming til to forskere, Charles Taylor og Stanley Hauerwas. Taylors kjennetegn på det sekulære samfunnet er at
sannhet blir de-konstruert,
selvet blir uten tilknytning og
troen savner fysiske uttrykk.

I møte med disse kjennetegnene ser hun mulige svar i Hauerwas sin framstilling av kirka som

Fortellende (storied),
Definerende (defining) og
Performativ (performance).

Der hvor sannhet blir oppsplittet/dekonstruert kan kirka være det som skaper sammenheng fordi vi har tatt vare på de lange fortellingene.

Der hvor individet mangler tilknytningspunkt kan kirka gi en ny identitet/ved å være definerende, og

Der hvor troen mangler konkrete uttrykk kan kirka skape et rom hvor tro kommer til uttrykk gjennom deltakelse i ritualer/performativt.

Herved er boka anbefalt.

VL viste nylig til Borg bispedømme sin medlemsundersøkelse, med røde, gule og grønne svar. Jeg er allergisk mot graderinger av tro og tilhørighet, likevel ser jeg at intensjonen er bra. Hvem vil vi snakke til? Hvordan kan vi formulere oss sånn at vi når fram? Det er nødvendig å spørre kontinuerlig. Hvor kristen må man være for å bli regnet med i sin lokale menighet? Kan vi akseptere at troen arter seg forskjellig i ulike livsfaser? Dyrker vi mangfold eller vil vi ha folk rundt oss som ligner mest mulig på oss selv?

Menighetene har en solid kontaktflate, både til medlemmer og andre i lokalmiljøet. Ikke opptre sånn at vi mister mulighetene som ligger i det. Konserter og ulike kulturtilbud kan være en del av forkynnelsen. Gjennom alt lokalmenigheten (og de folka som blir assosiert med aktivitetene der) gjør, blir noe forkynt. Er det evangeliet, og «Alle, alle vil vi ha med» folk hører?

Dette har også et element av rekruttering. Når vi blir slitne i jobben og kanskje sutrer litt over at «Tid» ikke strekker til, kan vi bli hørt og lest som et anti-evangelium. Det vil vi jo ikke, vi som har blitt kalt til verdens beste yrke og samfunnets mest allsidige jobb. Og om det butter imot, så snakk med prosten om det, ikke lekk ut negativitet.

I vår region merkes post-pietismen ved at mange stenger seg selv ute av kristen-kategorien, fordi de ikke er eller lever i tråd med det Bedehuset lærte deres foreldre eller besteforeldre da de var unge. Trosopplæringsreformen og det kirkelige demokratiet trenger ansvarsbevisste medarbeidere. De såkalte «Guds barnebarn» må høre fra oss at dåp er kirkens hoved-sakrament og at de er gode nok og blir regnet som fullverdige medlemmer. Det skal vi nok jobbe med å formidle i mer enn en generasjon.

(Fjerde kolonne)

For å bidra til mer himmel på jord vil vi være

En kirke som deler

Vi vil være engasjerte, livsnære og tydelige formidlere ved å

- La barn og unge få vokse i tro, få ressurser til livsmestring og utfordres til engasjement
- Skape engasjement for misjon, religionsdialog og globalt fellesskap
- Bruke et mangfold av uttrykk
- Ta menneskers liv, spørsmål, lengsel og erfaringer på alvor

Noen ganger blir jeg bare så stolt av kirka. Som da jeg før påske fant denne filmsnutten på hjemmesida vår:

<https://www.dropbox.com/s/k1nycirmh9n9uqk/P%C3%A5skefortellingen%20fortalt%20av%20f%C3%B8rsteklassingene.mp4?dl=0>

Hvor er disse ungene om 20 år? Klarer vi å undervise om tro og til tro på en måte som utrunder til et langt liv i Den norske kirke? Kan vi forkynne tro som har livsløpsstandard? Vi skal velsigne alt økumenisk arbeid og kan godt oppmuntre frimenigheter og bedehusmenigheter, men likevel være tro mot våre egne røtter. Sa ikke Jesus noe om å elske sitt jordsmonn? Vi er sendt for å døpe og lære, sendt for å forme disipler og selv bli formet. Hvordan balanserer vi dette som gjelder kollektiv tro og kirketilhørighet i bredden, med kallet til den enkelte og alvoret i den daglige omvendelsen? Den som kan svaret skal få et gullbrød.

På visitaser prøver vi å notere hvordan menigheten kanalisere sitt misjonsengasjement. Jeg er opptatt av at Samarbeid Menighet og Misjon forplikter oss som kirke til primært å støtte prosjekter i disse organisasjonene. I denne uka er SMM nasjonalt samlet her i Stavanger. Så mye som vi reiser, og med så mange eks-misjonærer som vi har i Rogaland kan det lett dukke opp private kontakter og prosjekt som det er fristende å støtte, i den tro at midlene når lenger da. Men vi må våge å tenke realistisk og langsiktig. Når selv drevne organisasjoner av og til bommer og etterlater seg skuffelse og kaos, skal vi ikke tro at det er lettvis å knytte allianser som holder.

Dåpstallene i Den norske kirke er urovekkende. Prosentvis dåp av hele årskull blir av og til holdt fram som skrekk-eksempel. Bak tallene skjuler det seg en mangfoldig befolkning. Misjon til mennesker med en annen religion kan være et nabolagsprosjekt. Når vi tar våre såkalt nye landsmenn på alvor, ser vi og hvor kompleks formidlingssituasjonen er. Fortell hva du gjør og tror på, og lytt til den andre sin arv og overbevisning. Jeg kan ikke se for meg at det er mulig å dele tro uten å være i dialog.

I misjonsarbeidet ute er vi som regel partnere i nasjonale kirker, og det er langt mellom de store heltene som historien gjerne viser til. Misjons-interesse kan være en god inngang til ekte økumenisk kjærlighet. Sa ikke Mesteren noe om å elske sin nabos kirke som sin egen?

(Femte kolonne)

For å bidra til mer himmel på jord vil vi være

En kirke som inviterer

Vi vil skape gode fellesskap ved å

- Inspirere til frivillig medarbeiderskap
- Fremme god samarbeidskultur
- Legge grunnlag for rekruttering, trivsel og vekst

- Bidra til gode prosesser i arbeidet med ny organisering

I min verden henger kirkeforståelsen og sakraments-teologien tett sammen med inkarnasjonsmysteriet. Jesus fra Nasaret er sann Gud og sant menneske, kirka er både menneskelig og guddommelig, mennesket er både åndelig og jordisk. Jeg takker Gud for å få høre til i ei kirke der det skjer ekte møter mellom ekte mennesker. Dette mangfoldet er for meg et Gudsbevis, for størst av alt er kjærligheten, i alle ting.

Da vi mistet muligheten til å sende invitasjoner til dåp ut fra fødselsmeldinger, ble vi som kirke skikkelig lei oss. Men kanskje gir den bestemmelsen likevel et dytt i riktig retning? For vi kan jo invitere? Vi må bare være mer oppfinnsomme, kanskje mer pågående enn vi er vant til.

Sandneskirkene er i gang med ny kino-reklame for å holde tak i en offentlig oppmerksomhet. På bispemøtet ble det satt ord på at vi må være langt mer imøtekommende og fleksible, selv om dåp i hovedgudstjenesten er det ideelle, kan vi trygt åpne for dåp på lørdager eller når det passer den aktuelle familien. Innholdet, skjønnheten og alvoret i dåpshandlingen kan forkynne evangeliet til alle sanser, og skape et godt rykte som er mer verd enn mange PR-triks.

Oslo biskop inviterte til drop-in-dåp i domkirka påskeaften, og i Stavanger er det gått ut invitasjon til drop-in-dåp under Glad-mat-festivalen. Biskop Kari skriver i Oslo-invitasjonen:

Eg har snakka med menneske som i møte med sjukdom og tunge tider har oppdaga at dei må fortelje si livshistoria på nytt og gjerne vil knytte seg til andre og større forteljingar. - I møte med død, tap og oppleving av kroppens grenser kan det kristne språket gi hjelp til å fortelje historia om liva våre annleis, ikkje ut frå det vi får til og kan, men ut frå det vi har erfart når livet buttar imot og vi oppdagar kor avhengige vi er av andre og av samanhengar som er større.

Suldal-presten er forbilledlig når han i dåpssamtalen husker å spørre barnets foreldre om de selv er døpt. Og hvis en ikke er det, legger han til rette for at også det voksne barnet kan bli døpt.

Kirkebygget, enten i bydelen eller i bygda, står som et fysisk vitne om en ordløs form for syndsforlatelse for alle mennesker i lokalmiljøet. Huset er i seg selv et «folkekirkens sakrament». Den regelmessige gudstjenesten er en puls der vi nok kan kjenne, som dikteren Svein Ellingsen skriver, at «Vi bærer mange med oss i dag når vi går frem.» Så bra da at kirkegjengerne er der! Det siste vi skal gjøre når vi vil være ei kirke som inviterer er å snakke ned de som ikke kommer. Vi skal tvert imot ha det gildt og bruke den timen i uka til å lovprise Gud og gå ut i hverdagen med en avglans av Guds herlighet.

Det finnes fristelser til å bli opphengt i det som kan tallfestes. Innhøsting er et eskatologisk fenomen, som ligger i det hemmelighetsfulle futurum, og som er avhengig av såkornet, evangeliets iboende kraft. Det er alltid mulig å stille spørsmålstejn ved Den norske kirke ut fra resultatmålinger. Men fordi kirka og troen er like provoserende menneskelig og guddommelig som Jesus selv, samles stadig vanlige folk i kirka for å ta imot troen og hvile i Jesu kropp. Der er presten også blant de som tar imot.

Jeg tror på Den hellige ånd, en hellig allmenn kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse og det evige liv.

La oss be:

Du gode Heilagande, deg vil vi takke og prise, du Guds lys i vårt mørke, Guds kraft i vår veikskap og Guds trøyst i vår sorg. Når du kjem vert livet skapt. Når du talar, får ordet makt. Når du rører ved oss, finn vårt urolege hjarte fred i trua på Jesus Kristus, Guds einborne Son. Bli hos oss og gjer det openbert for alle at i Kristus er Guds frelse komen til verda, og i hans rike er alt lys i lys frå æve til æve. Amen.

(De to bønnene jeg har brukt til innledning og avslutning her står i salmeboka som kirkeårsbønn for Kristi Himmelfartsdag og Pinse. Kanskje de ti dagene mellom skal settes av til felles bønn neste år, inspirert av Thy kingdom come?)

Salme: 529 Vidunderligst av alt på jord
Vidunderligst av alt på jord
er Jesu Kristi rike.
Dets herlighet er og så stor
at det har ingen like.

Vel er det skjult som sjel og sinn,
men det er lett å kjenne,
som byen høyt på bergetind
det ses til verdens ende.

Dets gåte er et guddomsord
som skaper hva det nevner,
som fyller dalene på jord
og høydene utjevner.

Med det innvies Jesu dåp,
velsignes Jesu beger,
av dåpen veller livets håp
og kalken vederkveger.

Sendelse

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den hellige ånds samfunn være
med oss alle.